

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยมสุจริต และการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตสำหรับเยาวชน มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตของเยาวชน และ 2) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริตของเยาวชน การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยมสุจริต และการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตสำหรับเยาวชน ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยมสุจริต และการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตสำหรับเยาวชน ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องในการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยมสุจริต และการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตสำหรับเยาวชน และขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอรูปแบบ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 กระบวนการรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต สำหรับเยาวชนเขตพื้นที่ภาคกลาง

1) ผลการตรวจสอบรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตสำหรับเยาวชนเขตพื้นที่ภาคกลางมีความเหมาะสมทั้งด้านหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กระบวนการ และการประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00

2) รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมสุจริต สำหรับเยาวชนเขตพื้นที่ภาคกลาง ประกอบด้วยการดำเนินกิจกรรมทั้งสิ้น 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์ สุจริต และกิจกรรมเสริมสร้างค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเรียนรู้และนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนตัวเอง ครอบครัว และสังคมรอบข้าง

กระบวนการรูปแบบกิจกรรม จากกรอบแนวคิดของการวิจัยได้เป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตสำหรับเยาวชน กระบวนการดำเนินโครงการเป็น

แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 เป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ช่วงที่ 2 เป็นการเสริมสร้างค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ สุจริต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 กิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์สุจริต “เส้นทางหัวใจสุจริต” เป็นระยะเวลา 3 วัน ในช่วงเดือนธันวาคม ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมเปิดประตูสู่เส้นทางหัวใจสุจริต (กิจกรรมเตรียมความพร้อมและทบทวน ใคร่ครวญตนเอง) กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ และกิจกรรมที่ 3 กิจกรรมเยาวชนเรียนรู้ เป็นคนดี มีปัญญา (กิจกรรมสร้างจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริต) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 15 กิจกรรม

ช่วงที่ 2 กิจกรรมเสริมสร้างค่านิยมสุจริต “ตามรอยเท้าพ่อหลวงแห่งปวงชน” เป็นระยะเวลา 3 วัน ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมเสริมสร้างด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมเยาวชน เรียนรู้ อยู่แบบพ่อ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมที่ 3 กิจกรรมเสริมสร้างด้านการดำเนินชีวิต ด้วยปัญญา ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 15 กิจกรรม

ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต ตามแนวคิดตปัญหาศึกษา ได้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สีหน้า และการเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ละลายต่อการทำผิด และเกิดจิตสำนึกค่านิยมสุจริต

1.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมสุจริต สำหรับเยาวชนเขตพื้นที่ภาคกลาง

1) เยาวชนในกลุ่มทดลอง มีระดับจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตของเยาวชนในกลุ่มทดลอง เฉลี่ยก่อนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต สำหรับเยาวชนเขตพื้นที่ภาค 2.85 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.8535 เยาวชนได้ระดับจิตสำนึกและค่านิยมสุจริต อยู่ในระดับต่ำ หลังการดำเนินกิจกรรมเยาวชนกลุ่มทดลอง มีระดับระดับจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตเฉลี่ย 4.16 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.7757 เยาวชนมีระดับจิตสำนึกและค่านิยมสุจริต เปลี่ยนแปลงจากระดับต่ำไปสู่ระดับสูง ระบบจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตของเยาวชนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังจากการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต สำหรับเยาวชนเขตพื้นที่ภาคกลาง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาความซื่อสัตย์ในแต่ละด้าน ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่และความซื่อสัตย์ต่อสังคมและชุมชน พบว่า เยาวชนกลุ่มทดลอง มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองอยู่ในระดับสูง มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมา คือ ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น และความซื่อสัตย์ต่อสังคมและชุมชน ตามลำดับ

2) เยาวชนในกลุ่มควบคุม มีระดับจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตของเยาวชนในกลุ่มควบคุม เฉลี่ยก่อนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต สำหรับเยาวชนเขตพื้นที่ภาคกลาง 2.84 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.7635 เยาวชนได้ระดับจิตสำนึก

และค่านิยมสุจริต อยู่ในระดับต่ำ หลังการดำเนินกิจกรรมเยาวชนกลุ่มควบคุม มีระดับระดับจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตเฉลี่ย 3.82 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.6807 ระดับจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตเปลี่ยนแปลงจากระดับต่ำไปสู่ระดับปานกลาง ระบบจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตของเยาวชนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังจากการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต สำหรับเยาวชนเขตพื้นที่ภาคกลาง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาความซื่อสัตย์ในแต่ละด้าน ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่และความซื่อสัตย์ต่อสังคมและชุมชน พบว่า เยาวชนกลุ่มควบคุม มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองมากที่สุด รองลงมา คือ ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ และความซื่อสัตย์ต่อสังคมและชุมชน ตามลำดับ

3) การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ระดับจิตสำนึกค่าและนิยามสุจริตของเยาวชนภายหลังจากการใช้รูปแบบกิจกรรมระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยที่ค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และผลสะท้อนจากกระบวนการกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต จากการสัมภาษณ์เยาวชนได้สะท้อนความรู้สึกสำนึกผิดที่เกิดขึ้น เยาวชนได้แสดงออกถึงการมองโลกในแง่ดีมากขึ้น มีกำลังใจมากขึ้น เห็นคุณค่าของตนเองและครอบครัวมากขึ้น โดยให้เยาวชนถ่ายทอดออกมาในรูปคำพูดหรือข้อความ

1.3 ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต สำหรับเยาวชนเขตพื้นที่ภาคกลาง

ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการส่งเสริมจิตสำนึก และค่านิยมสุจริตของเยาวชน ได้แก่

1) การเปิดใจ เป็นบันไดขั้นแรกที่น่าเยาวชนไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยการเปิดใจประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ การเปิดใจรับประสบการณ์ใหม่ และการเปิดใจยอมรับตนเอง

1.1) การเปิดใจรับประสบการณ์เป็นการที่บุคคลยอมก้าวออกจากพื้นที่ที่ตนเองคุ้นชินและลอคอคติที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง

1.2) การเปิดใจยอมรับ เป็นการที่บุคคลรับรู้และเผชิญกับตนเองตามที่เป็นจริง ทำให้ตระหนักถึงแง่มุมของตนเองทั้งในแง่บวกและแง่ลบ และเห็นแบบแผนพฤติกรรมของตนเอง มีการลอคอคติและทิวติง ทำให้กล้าที่เผชิญและยอมรับความไม่สมบูรณ์ของตนเอง และเห็นช่องทางที่สามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้

2) การมีสติและสมาธิ การมีสติอยู่กับปัจจุบันช่วยให้เยาวชนเปิดการรับรู้ที่เข้ามากระทบประสาทสัมผัสรวมถึงทำให้รับรู้และเท่าทันอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงเห็นอคติตนเอง การมีสติช่วยให้บุคคลไม่รีบด่วนโต้ตอบหรือมีปฏิกิริยาโต้กลับตามความคุ้นชินเดิม ทำให้มีการควบคุมพฤติกรรมและคำพูดของตนเองได้

3) การคิดใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง เยาวชนนำประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ มาครุ่นคิด ใคร่ครวญ พิจารณาเป็นการนำสิ่งที่ตนได้รับรู้ไม่ว่าผ่านทางความคิดหรือผ่านใจ มาไตร่ตรองเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้เข้ากับประสบการณ์จริง ผ่านสภาวะที่สงบนิ่ง มีสมาธิ ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับตนเอง ไม่ใช่เป็นการเรียนรู้แบบปล่อยผ่าน

ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต สำหรับเยาวชนเขตพื้นที่ภาคกลาง สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการกิจกรรม ที่พบ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านการเข้าร่วมในกระบวนการกิจกรรม เนื่องจากเยาวชนมีความจำเป็นต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ จึงไม่สะดวกในการเข้าร่วมกระบวนการกิจกรรมทุก 2 สัปดาห์ได้ ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการจัดกิจกรรมและความต่อเนื่อง ทำให้ต้องปรับกระบวนการกิจกรรมจากทุก 2 สัปดาห์เป็นการจัดเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งการจัดกิจกรรมควรจัดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมสุจริต สำหรับเยาวชนเขตพื้นที่ภาคกลางเป็นการวิจัยและพัฒนาที่ใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและกำหนดกลุ่มตัวอย่าง เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงระดับจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต ของเยาวชน พบว่า

รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมสุจริต สำหรับเยาวชนเขตพื้นที่ภาคกลาง ซึ่งดำเนินโครงการแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 เป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ช่วงที่ 2 เป็นการเสริมสร้างค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สสำรวจความคิด ทำจิตสงบ เตรียมตัวเองให้พร้อมเรียนรู้ ขั้นที่ 2 เปิดประตูสู่ความคิด จุดประกาย ยั่วยุให้เกิดความคิด ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 4 ทบทวน ใคร่ครวญ สรุป และขั้นที่ 5 สรุปและรายงานผลเพื่อสร้างแนวคิดและองค์ความรู้ร่วมกัน สามารถพัฒนา คาระดับจิตสำนึก และค่านิยมสุจริตให้เพิ่มขึ้นได้ สอดคล้องกับพระมหาสาย์ณห์ วงศ์สุรินทร์ (2558) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษา ทั้งหมด 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการสร้างศรัทธา ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการให้ความรู้ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสะท้อนความคิด และขั้นตอนที่ 5 ขั้นการนำไปปฏิบัติ เช่นเดียวกับ ศิริธร ศรีจำนงค์ (2557) ทำการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) จุดมุ่งหมาย 2) สารการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา 5 กระบวนการ ได้แก่ 1) การรับรู้จากสิ่งต่าง ๆ 2) การฟังอย่างลึกซึ้ง

3) สุนทรียสนทนา 4) การฝึกปฏิบัติ 5) การสะท้อนการเรียนรู้ และมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้น คือ ขั้นเตรียม ขั้นเรียนรู้ และขั้นสรุป ผลการใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมี พฤติกรรม จิตสาธารณะต่อครอบครัว โรงเรียน และสังคม จากการวัด 4 ครั้ง สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก กิรติวิทย์ สุวรรณธรรม (2556) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญา ศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ รูปแบบการเรียนการสอน จิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มี กระบวนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ทำสมาธิแผ่เมตตาจิต ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิต สาธารณะ ประกอบด้วย 1) สร้างความสนใจให้เรียนรู้จากตัวแบบ 2) นำเสนอตัวแบบจิตสาธารณะ 3) สังเกตและจดจำพฤติกรรมของตัวแบบ 4) สร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญประกอบด้วย 1) สุนทรียสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ 2) น้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตน ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติ 2) กำกับตนเองในการปฏิบัติ 3) ปฏิบัติด้วยจิตเมตตาขั้นที่ 5 ประเมินการ ปฏิบัติของตน ขั้นที่ 6 สะท้อนผลการปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) สุนทรียสนทนาสะท้อนประสบการณ์การ ปฏิบัติ 2) บันทึกผลการเรียนรู้ การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมี คະแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะจากการวัดในช่วงเวลาหลังเรียนสูงกว่าช่วงเวลาก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียน หลังเรียน 2 สัปดาห์และ หลังเรียน 4 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักเรียนมีความคงทนใน พฤติกรรมจิตสาธารณะ การขยายผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นิตยา สุวรรณศรี และ นิรมล ทิตอาจ (2556) ศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมของนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิตสู่นักเรียน ระดับประถมศึกษา ด้วยเทคนิคเชิงบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและจิตตปัญญา ศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ชุคนวัตกรรมเชิงบูรณาการของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวจิตต ปัญญาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างมีประสิทธิผลในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยของผลการสอบหลังเรียน เท่ากับ 86.71 และค่าประสิทธิภาพของนวัตกรรมบูรณาการคุณลักษณะศึกษาเทคนิคเชิงบูรณาการของ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวจิตตปัญญาศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่า ประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 85.31/83.20 และความพึงพอใจที่มีต่อชุนนวัตกรรมเชิงบูรณาการของหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวจิตตปัญญาศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.59 และค่า เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.31 และของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลชุมชนหัวดง มี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.71 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.39 โดยการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถเริ่มจากกิจกรรมเสริมไปสู่การแปรเปลี่ยนวัฒนธรรมของโรงเรียนและการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับสุทิน เจริญประโคน (2556) ศึกษาการพัฒนาคุณค่าในตนเองตามกระบวนการจิตตปัญญา

ของนักศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของนักศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณค่าในตนเอง ตามกระบวนการจิตตปัญญา ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาหลังการทดลองใช้รูปแบบกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาเพศชายและนักศึกษาหญิงมีการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองใช้กระบวนการรูปแบบจิตตปัญญาศึกษา ไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเอง ไม่แตกต่างกัน หลังการทดลองใช้รูปแบบกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา นักศึกษาที่มีอาชีพของครอบครัวที่แตกต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเอง ไม่แตกต่างกัน หลังการทดลองใช้รูปแบบกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการจิตตปัญญาศึกษา สามารถใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะได้เป็นอย่างดี ซึ่งขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา ประกอบด้วย 1) การรับรู้จากสิ่งต่าง ๆ 2) การฟังอย่างลึกซึ้ง 3) สนทนา 4) การฝึกปฏิบัติ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายของแต่ละกิจกรรม และ 5) การสะท้อนการเรียนรู้

เยาวชนกลุ่มทดลอง ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต ทั้ง 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์ สุจริต และกิจกรรมเสริมสร้างค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ สุจริต มีระดับจิตสำนึก ค่านิยมสุจริตและการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต เพิ่มขึ้นจากระดับต่ำเป็นระดับสูง ซึ่งระดับจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญ และมีความแตกต่างจากเยาวชนที่มีได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญ เยาวชนในกลุ่มทดลอง ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบเดิม ๆ เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ สามารถส่งเสริมและพัฒนาความซื่อสัตย์สุจริตของเยาวชนได้ รวมทั้งสามารถส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในด้านอื่น ๆ ได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับอดีต สรรพประเสริฐ (2556) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมให้เยาวชนมีคุณธรรม เรื่อง ความซื่อสัตย์โรงเรียนเทศบาล 3 วัดเนรัญชรา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า นักเรียนเยาวชนมีการพัฒนาตามหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการพัฒนาตามหลักสูตร อยู่ระดับมาก ในทุกด้าน อันดับแรกคือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ตามด้วย ด้านความซื่อสัตย์ รองลงมา คือ ด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ด้านการประเมินกิจกรรม และด้านหลักสูตรการฝึกอบรม โดยสรุปการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมให้เยาวชนมีคุณธรรม เรื่อง ความซื่อสัตย์ เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นได้ว่า ถ้าปัจจัยทั้ง 5 ด้านนี้ โดยเฉพาะด้านความซื่อสัตย์เพิ่มมากขึ้น พฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ในด้านต่าง ๆ ที่ดี ก็จะมีเพิ่มขึ้นด้วย แสดงว่า การจัดกิจกรรมฝึกอบรมคุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยทั้ง 5 ด้าน เป็นตัวผ่านให้ ความซื่อสัตย์ได้ซึมซับและสามารถที่จะแทรกเข้าไปในความรู้สึกและความต้องการของนักเรียนเยาวชนได้อย่างเหมาะสมตามที่สังคมต้องการ พิสมัย เทียนทอง (2553) ได้ศึกษาการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านเขามะกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินการพัฒนาคุณธรรม

จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียน และเพื่อประเมินผลการปฏิบัติตนด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนโรงเรียนบ้านเขามะก้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก คือ โรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งครูผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียน มีการประชุมชี้แจงขั้นตอนเกี่ยวกับการดำเนินการ ปฏิบัติงานตามโครงการอย่างเป็นระบบ ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามโครงการ ผลการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริตทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงดีขึ้น และผลการปฏิบัติตนของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งด้านกาย วาจาและใจ ระดับมาก พัชรา บุญเล่า (2538) ได้ศึกษาผลของการเข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 พบว่า นักเรียนที่เข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มภายหลังการทดลอง มีจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการพึ่งพาตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านความเสียสละ แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ภายหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ 1 เดือน และ 3 เดือน มีจริยธรรมแตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาที่คะแนนจริยธรรม พบว่า นักเรียนที่เข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ทั้งกลุ่มสูงกลุ่มกลาง และกลุ่มต่ำ มีคะแนนจริยธรรมเพิ่มขึ้นทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีวินัยในตนเอง ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการพึ่งพาตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านความเสียสละ หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ 1 เดือน และ 3 เดือน ทั้ง 3 กลุ่ม พระจิตตชัย มาตย์วงศ์ (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบกระบวนการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาจริยธรรมเยาวชน ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า 1) เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ มีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการฝึกอบรมในโครงการพัฒนาจริยธรรม คือ ด้านเนื้อหา/หลักสูตรและกิจกรรมและต้นความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง เยาวชนมีความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนกระบวนการอบรม ได้แก่ ความเหมาะสมของสื่อที่ใช้ในการอบรม ด้านบทบาทผู้ดำเนินการอบรม และด้านความเหมาะสมของบริการตลอดจนความสะดวกต่าง ๆ อยู่ในระดับสูง ผู้ปกครองของเยาวชนแสดงความเห็นต่อพฤติกรรมก่อนและหลังการเข้าโครงการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน แตกต่างกัน คือ พฤติกรรมของเยาวชนหลังเข้าร่วมโครงการฯ ผู้ปกครองเห็นว่า เยาวชนมีระเบียบวินัย มีความกตัญญูกตเวที มีการละเว้นจากการพนัน ระดับความคิดเห็นก่อนเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับต่ำ และระดับความคิดเห็นหลังเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับสูง ด้านความขยัน ก่อนเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับสูง เท่ากับ ด้านการพึ่งพาตนเอง ด้านความร่วมมือร่วมใจ ก่อนเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับต่ำ ส่วนหลังเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับทิฆารัตน์ ชูเชิด (2556) ศึกษาความซื่อสัตย์และการมีจิตสาธารณะกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัด

อัครสังฆมณฑล กรุงเทพฯ เขต 4 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์และการมีจิตสาธารณะ คือ ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมปลูกฝังสร้างเสริมความซื่อสัตย์และการมีจิตสาธารณะ พัฒนาการปฏิบัติของนักเรียนจนเป็นนิสัยเพื่อปรับพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา สอนให้ตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยผู้ปกครองสอนบุตร ธิดา ด้วยความภาคภูมิใจ ด้วยการให้เหตุผลในการแก้ปัญหาสังคมได้ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานทางการศึกษา ในการนำกระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมสุจริต ตามกระบวนการจิตปัญญาศึกษาไปเป็นนโยบายในการจัดการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความซื่อสัตย์ สุจริตให้เยาวชน

3.1.2 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

ก่อนการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางจิตปัญญาศึกษา กระบวนการควรศึกษากระบวนการจิตปัญญาศึกษา เพื่อให้การจัดกระบวนการกิจกรรมดำเนินไปอย่างถูกต้องตามกระบวนการ

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้กลุ่มเยาวชน เยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสกระทำความผิดในการทำวิจัยครั้งต่อไปสามารถทำกับนักเรียนในระบบการศึกษาปกติ เพื่อเป็นการป้องกันสร้างภูมิคุ้มกันให้มากขึ้น และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

3.2.2 พัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมให้เป็นมาตรฐานมากขึ้น โดยนำคู่มือที่จัดทำไปทำการวิจัยต่อในครั้งต่อไป และอาจปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับเยาวชนทั่วไป